

УДК 338

*М. Б. Кристиняк,
аспірантка кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і оподаткування,
Українська академія друкарства, м. Львів*

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

*М. В. Christinyak,
Postgraduate student of the Department of financial and economic security, accounting and
taxation, Ukrainian Academy of Printing, Lviv*

MAIN THEORETICAL ASPECTS OF PROVIDING ECONOMIC SECURITY OF SMALL ENTERPRISES IN UKRAINE

У статті на основі проведеного дослідження сучасної економічної літератури охарактеризовано основні проблеми забезпечення економічної безпеки для малих підприємств, що дозволило сформулювати ефективну схему забезпечення економічної безпеки малих підприємств, враховуючи умови мінливого підприємницького середовища на сьогодні.

In the article on the basis of the conducted research of modern economic literature, the main problems of providing economic security for small enterprises were characterized, which allowed to form an effective scheme of providing economic security of small enterprises, taking into account the conditions of a changing business environment for today.

Ключові слова: *малі підприємства, рівень економічної безпеки, економічний розвиток, підприємницьке середовище.*

Key words: *small enterprises, level of economic security, security scheme, economic development, business environment.*

Постановка проблеми. Наявність великої кількості загроз, які на сьогоднішній день здійснюють суттєвий вплив на функціонування вітчизняних малих підприємств, викликають необхідність створення ефективного механізму забезпечення економічною безпекою для них, який гарантуватиме їм комплексну і максимальну захищеність усіх життєво важливих інтересів від недобросовісного конкурентного середовища, кримінальних посягань та інших внутрішніх і зовнішніх загроз з боку мінливого підприємницького середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняних та зарубіжних наукових дослідженнях відносно забезпечення і управління економічною безпекою малого підприємства здебільшого висвітлений автономний підхід до визначення і розкриття змістовних засад теорії забезпечення і оцінювання економічної безпеки. У періодичній та спеціальній економічній літературі багато уваги приділяється загальнотеоретичній проблематиці економічної безпеки, в тому числі, і економічної безпеки для малого підприємства. Так, дослідженню теорії економічної безпеки та розвитку малих підприємств, питань оцінювання та різних аспектів забезпечення і управління економічною безпекою підприємства присвячено наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців: Варналія З. С., Л. І. Воротіної, М. П. Воронкової, Т. О. Говорушко, Л. С. Головкової, І. С. Грозного, І. С. Гуцала, Л. І. Донець, С. М., Єгорової О. С., Ілляшенка, Н. Б. Кирич, Г. В. Козаченка, О. Є. Кузьміна, В. М. Нижника, Швеця І. Б. та інших.

Мета даної статті полягає у дослідженні основних теоретичних аспектів забезпечення економічної безпеки малих підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу. Складна політико-економічна ситуація та інші структурні зміни, які присутні в економіці нашої держави стимулюють малі підприємства до активування власної безпеки для безпечно здійснення господарської діяльності в поточному та майбутньому періодах розвитку. В свою чергу поняття «економічна безпека» можна визначити як — комплексний стан захищеності підприємства від будь-якого негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз при якому підприємство здатне максимально досягнути своїх комерційних інтересів.

Головна сутність забезпечення економічної безпеки для малих підприємств полягає в забезпеченні комплексної безпеки всіх ресурсів підприємства (трудових, матеріально-технічних, інформаційних, фінансових, технології виробництва) шляхом застосування спеціальних методів та інструментів безпеки з метою уникнення і знешкодження загроз, раціонального використання всіх ресурсів та підвищення загального рівня конкурентоспроможності суб'єкта безпеки.

Економічна діяльність будь-якого підприємства спочатку характеризується ризиками, а пізніше вже загрозами. Відмінність між ними полягає у тому, що ризики постійно супроводжують підприємницьку діяльність суб'єкта господарювання і мають імовірність настання негативної події та неотримання очікуваних результатів від господарської діяльності. Загрози ж несуть за собою матеріальні чи фінансові збитки тим самим спричиняючи перешкоду основним цілям та завданням суб'єкта господарювання у результаті чого погіршується загальний економічний розвиток суб'єкт господарювання.

Таким чином до найнебезпечніших загроз з боку *зовнішнього* середовища для малих підприємств на сьогодні, на погляд автора, можна віднести: нестабільну політико-економічну ситуацію, що склалася за останні роки, недобросовісну конкуренцію (підробка продукції, обман споживачів, фінансові махінації), зміна валютного курсу — у цьому випадку курс валюти впливає на експортно-імпортні операції тим самим визначаючи прибутковість або ж збитковість підприємства, недосконала кредитна політика в державі (високі відсоткові ставки за надані кредити), відсутність загальної ефективної політики щодо державного фінансової підтримки малих підприємств, поява нових інтернет-технологій, що часто на практиці зумовлюють фінансові махінації, шпигунство, та інші загрози.

До *внутрішніх* загроз, на думку автора, які здійснюють найбільший вплив на діяльність вітчизняних малих підприємств мають: не досконале фінансове планування і управління фінансовими і матеріальними ресурсами, помилкова цінова та кадрова політика, застарілі виробничі потужності та основні засоби виробництва, що пов'язано з появою все нових і нових досконаліших зразків на ринку, недоліки у виробничому процесі, низький рівень ефективності управління, недоліки в організаційній структурі підприємства, низький рівень маркетингу та інші внутрішні порушення правил режиму безпеки підприємства, які створюють негативні передумови для загального економічного розвитку суб'єкта безпеки.

В зв'язку з вище вказаними загрозами як з боку внутрішнього так і з боку зовнішнього середовищ, які чинять негативний вплив на економічну діяльність малих підприємств в Україні і безпосередньо впливають на рівень їх економічної безпеки, автором запропоновано механізм забезпечення економічної безпеки для малих підприємств, враховуючи чинники мінливого підприємницького середовища на сьогодні, *див.* нижче рис. 1.

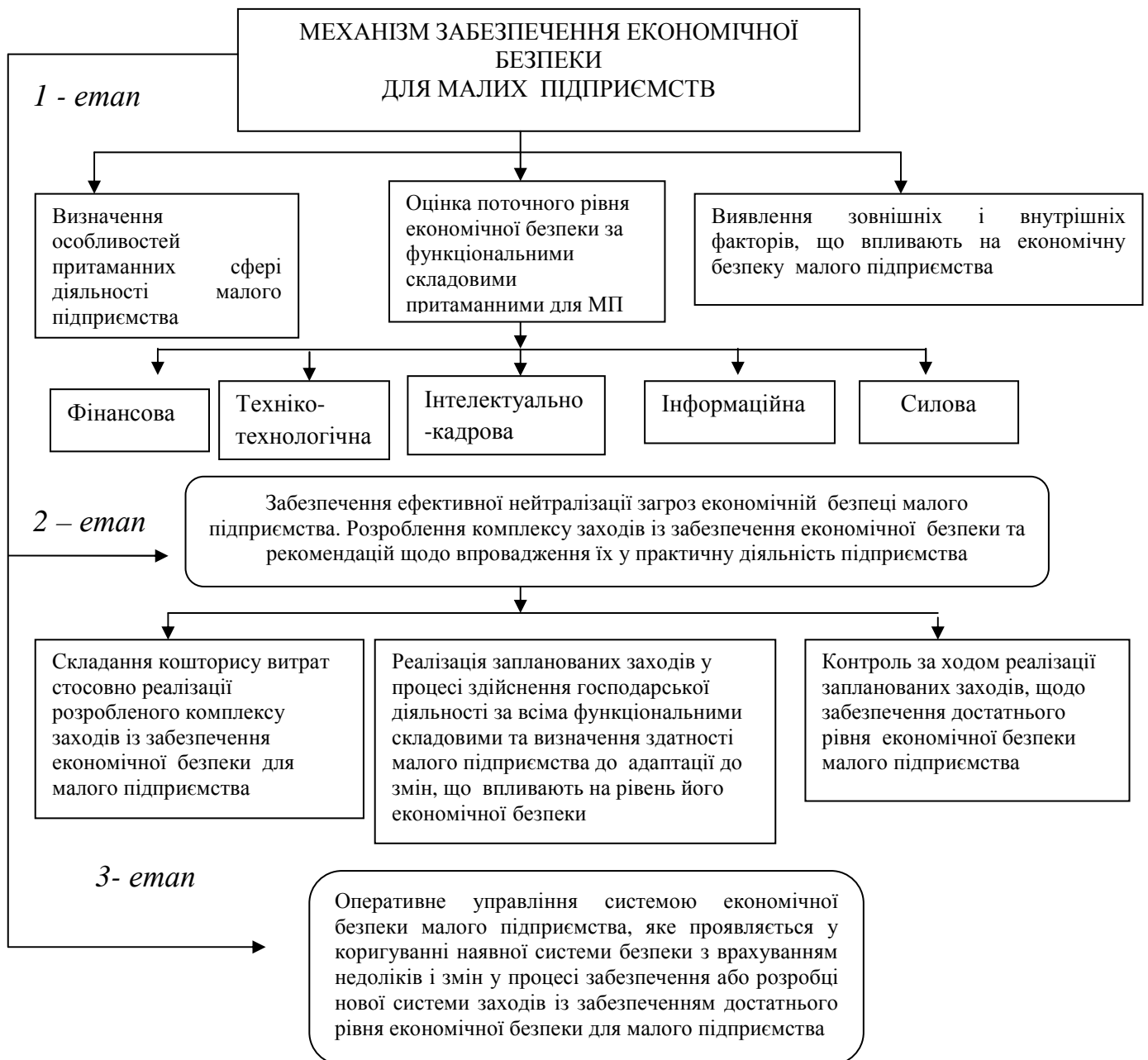

Рис. 1. Механізм забезпечення економічної безпеки малих підприємств в Україні
 [Складено і доповнено автором на основі джерел [1; 3; 4; 5; 7; 8; 9]]

Доповненням до цього механізму є визначення здатності малого підприємства до адаптації (рівня пристосування до змін). Ця умова впливає на оцінку поточного рівня економічної безпеки за п'ятьма функціональними складовими (фінансова, техніко-технологічна, інформаційна, інтелектуально-кадрова та силова). Перелічені складові є характерними тільки для малих підприємств, адже інші екологічна та політико-правова на погляд автора характерні лише для великих підприємств, які здійснюють шкідливі викиди в атмосферу (екологічна) та мають представлення на державному рівні (політико-правова).

На *першому етапі* дій механізму забезпечення економічної безпеки необхідно визначити особливості притаманні сфері діяльності малого підприємства що стосується технології виробництва, типу продукції, місця локації, тощо. Друга дія полягає в оцінці поточного рівня економічної безпеки малого підприємства шляхом вибору певного методу. На погляд автора оптимальним варіантом є ресурсно-функціональний підхід за яким можна оцінити поточний рівень економічної безпеки за п'ятьма складовими економічної безпеки. Третім кроком є виявлення зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на економічну безпеку підприємства. Тут виявляється кількість і тип загроз економічній безпеці, що прямо чи опосередковано здійснюють вплив на економічну безпеку підприємства. Це необхідно для того щоб керівництво підприємства і відповідальні особи за забезпечення та управління економічною безпекою могли чітко бачити що і хто їм загрожує на даному етапі їх діяльності.

На *другому етапі* відбувається забезпечення нейтралізації виявлених загроз економічній безпеці малого підприємства. Цей етап характеризується розробкою спеціального комплексу заходів із забезпечення економічної безпеки та впровадженням ефективних рекомендацій на практиці. Відповідно щоб це зробити потрібно спочатку виконати бюджетне планування – раціонально розподілити кошторис загальних витрат щодо

реалізації розробленого комплексу заходів по забезпеченню економічної безпеки підприємства в поточному періоді економічного розвитку. Наступний крок є практична реалізація запланованих заходів і визначення адаптації (рівня пристосування до змін), які вплинули на фактичний рівень економічної безпеки та контроль за ходом здійснення запланованих заходів щодо забезпечення достатнього рівня економічної безпеки для малого підприємства.

Третій етап передбачає оперативне управління системою економічної безпеки малого підприємства, шляхом коригування наявної або розробки вже нової системи заходів із забезпеченням достатнього рівня економічної безпеки для малого підприємства. Відносно цього на сьогодні загальним важливим моментом є те як швидко і комплексно керівництво малого підприємства зможе ефективно подолати загрози та їх наслідки від їх впливу і пристосуватися до нових умов господарювання, що буде визначати подальший рівень економічної безпеки і впливати на загальний економічний розвиток суб'єкта безпеки.

Запропонований механізм мають реалізувати на практиці відповідальні особи за економічну безпеку на підприємстві. Малі підприємства мають обмежені матеріальні, фінансові і трудові ресурси, тому власну службу безпеки на них організувати зовсім не доцільно, внаслідок цього поданий механізм забезпечення економічної безпеки на погляд автора буде оптимальним варіантом ефективного забезпечення та гарантування достатнього рівня їх економічної безпеки.

Висновки. У статті подано основні зовнішні і внутрішні загрози притаманні господарській діяльності вітчизняних малих підприємств і на основі цього подано механізм забезпечення економічної безпеки для них враховуючи сьогоднішню нестабільну економіко-політичну ситуацію, що склалася в Україні за останні роки. Даний механізм має на меті покращити забезпечення економічної безпеки та посприяти кращому економічному розвитку в умовах високого рівня конкуренції та забезпечити своєчасне виявлення та усунення всіх зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці малих підприємств враховуючи сучасні умови нестабільного підприємницького середовища в нашій державі.

Список використаної літератури.

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [Електронний ресурс] : Постанова КМУ від 01.07.1992 р. №2343-12 /Верховна Рада України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

2. Андрушків Б.М., Вовк Ю.Я. Інноваційно-комплексні шляхи розвитку малого підприємництва. – Тернопіль: ТНТУ ім. І.Пулюя, 2011. – 344 с.5–32.

3. Балакірева О.М. Розвиток підприємництва в Україні: інституційне середовище та громадська думка населення / Балакірева О.М., Ноур А.М. // Економіка і прогнозування. - 2015.- № 2.- С. 7-24.2.

4. Васильців Т.Г. Чинники та джерела загроз економічній безпеці підприємства / Т.Г. Васильців, М.Б. Пасичник // Науковий вісник ЛНТУ України: збірник наукових праць. – 2008. – Вип. 18.10. – С. 128–135.

5. Васильців Т.Г. Пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки малого і середнього підприємництва: [монографія] / Т.Г.Васильців, В.І.Волошин, А.М.Гуменюк – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2009. – 248с.

6. Діяльність промислових підприємств в Україні [Електронний ресурс]: офіц. Веб-сайт Держкомстату України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.

7. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посіб. / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]. — К. : Правова єдність, 2009. — 542 с.

8. Судаковая О.И. Формирование системы управления экономической безопасностью предпринимательства. О.И. Судаковая // Экономика: проблемы теории и практики: сб. науч.трудов. – Вып.231: в 9 т. - Днепропетровск: ДНУ, 2012. – Т.8. – С. 165-171.

9. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: навч. посіб. / Л. І. Воротина [та ін.] — К. : В-во Європейського ун-ту, 2001.-306 с.

References.

1. Andriichuk V. (2004), *Hlobalizatsiia, intehratsiia ta ekonomichna bezpeka Ukrainy* [Globalization, integration and economic security of Ukraine], Polityka i chas, Kyiv, Ukraina.

2. Bazhenova O. V. (2008), *Modeliuvannia stiiikosti systemy ekonomichnoi bezpeky Ukrainy*, [Simulation of the stability of the economic security system of Ukraine] Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraina.

3. Baranovskyi O.I. (2005), *Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmy zabezpechennia)*, [Financial security in Ukraine (assessment methodology and security mechanisms)], Natsionalnyi torhovelno-ekonomichnyi universytet, Kyiv, Ukraina.

4. Bazhenova O. V. (2008), *Modeliuvannia stiiikosti systemy ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [Simulation of the stability of the economic security system of Ukraine], Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraina.

5. Balakireva O.M. (2015), *Rozvytok pidpriemnytstva v Ukraini: instytutsionalne seredovyshche ta hromadska dumka*, [Development of entrepreneurship in Ukraine: institutional environment and public opinion], ekonomika ta prohnozuvannia, Kyiv, Ukraina.

6. Vlasova O.Ie. (2013), *Podatkova bezpeka v systemi zakhodiv zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia*, [Tax Security in the System of Measures for Ensuring Economic Security of Business Entities] Komunalne hospodarstvo mist, Kyiv, Ukraina.

7. Sudakova O.I. (2012), *Formuvannia systemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemnytstva*, [Formation of a system for managing economic security of entrepreneurship] Ekonomika: problemy teorii ta praktyky: sb. naukova robota, Dnepropetrovsk, Ukraina.

8. Vasil'tsev T.G. (2008), *Faktory ta dzherela zahroz ekonomichnii bezpetsi pidpriemstva*, [Factors and sources of threats to the economic security of the enterprise], Naukovyi visnyk NNTU Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats, Kyiv, Ukraina.

9. Vasil'tsev T.G. V.I.Voloshin, A.M.Humeniyuk, (2009), *Priorytety ta zasoby zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky malykh ta serednikh pidpriemstv*, [Priorities and means of strengthening the economic security of small and medium enterprises], Vydavnytstvo Lvivskoi komertsiiinoi akademii, Lviv, Ukraina

Стаття надійшла до редакції 16.04.2018 р.